

ESTUDIS D'ARQUEOLOGIA I D'HISTÒRIA DE CABRERA DE MAR

Edició a cura de **Josep M. Modolell**

Cabrera de Mar, Sant Jordi 2011

Núm. 7 de la col·lecció

NOTÍCIA DE LA TROBALLA D'UN ANELL D'OR A CAN MODELELL

La descoberta del jaciment arqueològic es produí en la primavera de 1974, en què la troballa casual d'una àrula votiva, dedicada al déu Mitra per *Lucius Petreius Victor*, permeté donar a conèixer les restes del jaciment de can Modolell (Cabrera de Mar), situat a uns trenta quilòmetres de Barcelona. Ningú no podia preveure que les excavacions s'estendrien al llarg de tres dècades i encara més pel que fa als estudis del material trobat.

Les restes arquitectòniques que actualment podem veure en el Clos Arqueològic, s'han atribuït a una vil·la rural amb santuari, una part del qual fou dedicat al déu indopersa Mitra. L'establiment estaria situat al peu de la muntanya de Burriac, a un quilòmetre aproximadament del poblat ibèric del mateix nom, que abans de la vinguda dels romans fou possiblement el centre del poder o capital de la *Laietània*, prop també de la ciutat romana republicana d'*Ilturo*; s'ha teoritzat amb la possibilitat que can Modolell fou un *fundus* de propietat imperial.

Les excavacions dutes a terme a finals dels anys setanta donaren a conèixer part d'una estança en la qual, sota el paviment d'argila, va aparèixer un interessant conjunt de ceràmiques, gairebé senceres (entre elles destaca la prou coneguda pàtera de sigil·lata de *Rasinius*), que possiblement formarien part d'un ritual domèstic o potser fundacional. D'entre els materials trobats en aquest indret hem d'esmentar, per la seva importància, un anell d'or, objecte d'aquest escrit, decorat amb una testa romana gravada en negatiu i vista de perfil, mirant vers l'esquerra,¹ en la qual es pot reconèixer una dona amb un pentinat que sembla típic de l'època de la dinastia imperial Júlia-Clàudia.

D'entrada, hem de dir que la imatge ens recorda força el pentinat que apareix en algunes monedes de Lívia Drusil·la (57 aC-29 dC), esposa

d'August, amb un monyo al clatell i un tupè damunt el front, si bé el perfil de l'emperadriu sembla que resulta diferent; no obstant això, cal tenir present que la diminuta mida de l'anell fa que els detalls del retrat siguin sols esbossats.

Un dels pentinats més característics amb el qual sovint era representada l'emperadriu Lívia, consistia en el cabell agafat per una trena lateral que culminaria a la zona del clatell amb un monyo i, en la part frontal, fent aquesta mena de tupè que es coneix com a *nodus typus* o *nodus frisur*. Aquesta imatge, la veiem, entre altres, en la testa provinent de l'amfiteatre de Fayoum, a la Gliptoteca Carlsberg (BALTY 1988, 40, fig. 6; KISS 1988, 351, fig. 8) i en la testa que, procedent de Medina Sidònia, es conserva en el Museu de Cadis (BALTY 1988, 41, fig. 8), així mateix, també és present en la imatge del Museu de Selçuk (AURENHAMMER 1988, 125, fig. 2).

Winkes (1988) va sistematitzar els diferents pentinats amb els quals apareix representada aquesta emperadriu. Així, podem veure que la imatge del pentinat a l'anell vindria a correspondre amb els models de les figures 1 i 2 (WINKES 1988, 558).

Com sabem, els anells d'or en època romana estaven reservats a les classes més elevades,² si bé és de suposar que aquesta limitació es devia anar infringint cada vegada més. No obstant això, els símbols del poder quedarien exclusivament per als seus detentors. Aquests anells gravats s'empraven també com a segell i firma. Pel que fa a Can Modolell, coneixent les probabilitats que, en un moment determinat, sobretot dins el període dels flavis, podria haver estat una propietat imperial, així com les diverses troballes epigràfiques referides a les elits locals i els elements votius relacionats amb el déu Kautes-Mitra, serien elements molt suggerents per relacionar l'anell d'or trobat amb tot aquell passat grandiloqüent.

Finalment, cal tenir present que l'espai conegut i excavat del jaciment arqueològic és tan sols una petita part de l'establiment que allà es trobava dempeus, per la qual cosa cal suposar que futures actuacions arqueològiques puguin anar resolent les qüestions que hi ha plantejades.

Rosa Isabel Garí i Joan Francesc Clariana

NOTES

- 1.- Aprofitem per fer constar el nostre agraïment al senyor Ramon Manent i Rodon (<http://www.fotomanent.com/>), per la seva excel·lent fotografia de l'anell d'or que es conserva al Museu de Mataró.
L'anell medeix 1,5 cm de diàmetre per 0,70 cm d'amplada en la zona del gravat.
- 2.- Un cas semblant al nostre anell, seria el que fou exhumat a *Baetulo*, on hi ha gravada un àliga imperial amb les ales esteses, símbol evident del déu Júpiter i del poder imperial i que, de ben segur, també correspondria a un alt dignatari d'aquella ciutat (COMAS 2003, 65).

BIBLIOGRAFIA

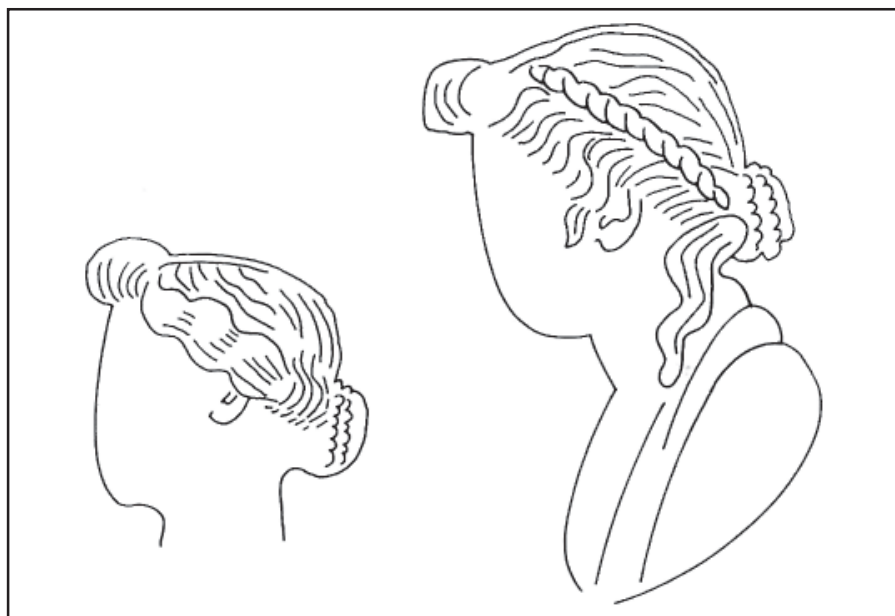
- AURENHAMMER, M. «Römische Porträts aus Ephesos», *Ritratto Ufficiale e Ritratto Privato. Atti Della II Conferenza Internazionale sul Ritratto Romano. Roma, 26-30 Settembre 1984. Quaderni de "la Ricerca Scientifica"*, 116 (Roma 1988), 123-130 (= ***Ritratto Ufficiale***)
- BALTY, J.C. «Groupes statuaire impériaux et privés de l'époque julio-claudienne», *Ritratto Ufficiale* (Roma 1988), 31-46.
- BONAMUSA, J.; GARÍ, R.I.; CLARIANA, J.F. «Notícia sobre el descobriment de can Modolell i l'àrula de *Lucius Petreius Victor*», *Trenta anys d'excavacions arqueològiques a can Modolell: del déu Mitra a Sant Joan*. Edició a cura de Josep Miquel Modolell (Cabrera de Mar 2004).
- CELA, X.; REVILLA, V. Iluro, *una ciutat per descobrir* (Mataró 1999).
- COMAS, M. *Baetulo ciutat romana* (Badalona 2003).
- KISS, Z. «Impératrices ou deseés?. Sur deux médaillons en argent d'Alexandrie», *Ritratto Ufficiale* (Roma 1988), 349-353.
- VIGNA, L.M. «Retrato femenino, 151», *Roma SPQR* (catálogo de la exposición Canal Isabel II) (Madrid 2007), 207.
- WINKES, R. «Bildnistypen der Livia», *Ritratto Ufficiale* (Roma 1988), 555-561.

INTERNEGRAFIA

«Notícia sobre el descobriment de can Modolell i l'àrula de *Lucius Petreius Víctor*». Vegeu pàgines 7 i 8 del PDF.

Anell d'or de Can Modolell (foto: Ramon Manent).

Models de pentinats 1 i 2 de l'emperadriu Lívia, segons Winkes 1988.

Imatge de l'emperadriu Lívia de la Gliptoteca Carlsberg de Copenhaguen.
Foto esquerra: Kiss 1988, fig. 8; dreta: Balty 1988, fig. 6.